

TRẦN-ĐẮC-NGHĨA

TỔNG-LÝ

Giá bán một trình

BỘN QUỐC-NGŨ:

Trọn năm.....5.000

Sáu tháng.....3.000

BỘN LANGSA:

Trọn năm.....3.400

Sáu tháng.....2.000

BÁN CHUNG HAI BỘN

Trọn năm.....7.500

Sáu tháng.....4.000

AN-HA-BÁO

MỖI TUẦN XUẤT BẢN NGÀY THỨ NĂM

ÉDITION EN QUOC-NGŨ DE COURRIER DE L'OUEST

Organe d'Informations Agricoles Commerciales et Industrielles

NHÀ BÁO Ở TẠI ĐƯỜNG Boulevard Dolanous - Cantho

TRƯƠNG-QUANG-TIỀN

CHỦ ĐÓNG

Về việc mua bán hay là mua một trình xin đề thơ cho M. TRẦN-ĐẮC-NGHĨA

Lúc mua báo xin các ngài chiếu cố, gởi số tiền luôn, bản-quản lấy làm cảm ơn.

Những bài gởi đến không đăng lên báo được thời không lẽ trả lại, xin các ngài lưu ý.

CÁI HẠI VỀ BÌNH TẬT ĐỒ

Bình tật-đồ không những là ở nơi những người ngu-dốt đê tiện, mà dầu đến bọn có học-thức, thông hiểu được thời-vụ phần đông cũng còn chưa khỏi mang lấy. Ở bình tật-đồ mới nghe đến tựa-hồ như không quan-hệ gì đến xã-hội, không cần cấp gì đến thời-thế, nhưng giả có chính xét mới rõ được.

Nước ta dân trí còn đang ở cái thời kỳ ban-khai, chưa phải là được vào minh như người; mà nước chưa vào minh thời còn người thì không được khôn-khéo trong đương-dời, sự hay hay sự dở dở mà đánh đổ nhân-tâm. Cái tình cảnh đã như thế, thời thật đáng lo-sợ thay cho vận-mạng nước nhà.

Phương chi, bình tật-đồ lại là một mối hại chẳng nhỏ, tôi không cần nói những mưu-thủ kế-xảo của kẻ mang bình tật-đồ, hằng ngày đập đổ chẳng biết bao nhiêu là cơ-nghiệp của người, phương hại chẳng biết bao nhiêu là tánh-mạng người; tôi chỉ muốn nói rằng: bình tật-đồ còn có mối hại khác nữa là hay khiến cho kẻ mang bình tật-đồ quá mà phát sinh ra chứng khoa-đốm. Trông thấy người làm nên việc gì mà tự mình không thể làm được thời nghiêng-ngắm trong lòng, bao giờ cũng kim-chuyên kia trò no mà bài-bác đi, để rĩa ghệt một cách đáng khinh bỉ đê-tiện.

Những truyện bài-bác, những trò khinh-thị ấy là cốt để riêng tỏ cho người biết rằng: thành sự như kẻ kia tức: không phải là kẻ-khôn trở-ngại gì, tự mình cứ nháy mắt là làm xong. Hay nữa là cố muốn nói cho kẻ ghét, hoặc vì hiềm-từ, hoặc vì miềm-bất-tại mà bị chứng khinh-di. Ở cái tội ấy thật đáng làm thay! Chẳng những làm mất cái giá-trị của người, mà lại làm hại cho người - nếu nghe được - tất chán-lòng, không còn muốn tận-tụy cùng cái nghĩa-vụ đối với mình nữa. Làm mất được giá-trị người, đây là sở-thích của những kẻ mang bình tật-đồ; nhưng cứ nói cho chính thời làm như thế chỉ là tự đem mình vào đám-tiểu-nhơn-khốn-nạn kia, người biết suy xét tình-thế vào lấy làm một cuộc trò-cười, mà bản-lương-tâm mình cũng không sao dung-tung cho mình được.

Nói rằng: lại khiến cho người - nếu nghe được - tất chán-lòng, không còn muốn tận-tụy cùng cái nghĩa-vụ đối với mình nữa, điều ấy thật vẫn có-nhiên. Và lại những kẻ có cái chí-khi hoạt-bác tất hẳn tâm không bán đến, vì ai cũng biết: người đương ấy, ngoài cái nhiệm-vụ mình thời không còn sá-qual gì là tiếng thị-phỉ nữa, không

còn biết nào lòng là gì, kỳ đạt được cái hi-vọng mình là thời. Nhưng những hạng ấy, để có mấy ai? - ngoài ra còn thì bao nhiêu người trình-độ vẫn chưa được khai-thoát lắm, nghe khen thời thích, nghe biếm thời giận, nhưng cái giận cao-thượng là khác, cái giận tầm-thượng là khác, mà đến như cái giận hạ-tiện lại là khác nữa.

Cái giận cao-thượng ai cũng biết, giận thế mà mình nên; cái giận hạ-tiện thì giận thế mà hại người hại mình, chỉ chữ cái giận tầm-thượng thì chỉ hại mình, hại cả nghĩa-vụ mình mà thôi. Lại làm kẻ tật-đồ vì tự mình làm nên việc mà rồi mới lo sợ cho chúng sẽ làm nên được như mình. Họ làm tưởng rằng: càng đông người cùng chung một cái địa-vị thời cái địa-vị như vậy mà mất giá-trị đi. Ở! nếu phải toàn cả quốc-dân ai cũng cùng-đồng một tâm-lòng vì-ngã như thế, thời xã-hội ta chứng cuộc chỉ để làm thân cái thôi cho chúng dân.

Không biết rằng: càng nhiều người hay, thời xã-hội càng như vậy mà hay lên; xã-hội hay thời nhiên hậu dân-tộc mình mới sẽ có giá-trị, mà tèo-tuổi mình tức là tèo-tuổi của người cùng nói giống mình vậy. Hay gì cái thói người một-nát, lại ước cho trong đám đều mù hết hai con, hẳn lãnh chữ Hoàng-đế!!!

Không biết rằng: ta khen nước Huế-kỳ là vì bởi nước Huế-kỳ chiếm được cái địa-vị văn-minh cao-thượng trên toàn cả mặt đất không còn xứ nào là văn-minh hơn. Huế-kỳ được ta nhìn là một xứ văn-minh đặc-biệt thời đủ rõ rằng: nhân tài ở xứ người bao giờ cũng chiếm phần đông, mà từ dân ở xứ người bao giờ cũng ra về dật-sắc, không phải còn mơ-mơ mông-mông gì nữa.

Ta chê bọn mau-di là vì bởi bọn mau-di chỉ biết ăn xổi ở thì, cả nghiệp-nghề, cả sinh-lý không biết lấy đâu làm mô-phạm, không biết đang-nao mà khuynh hướng. Một đám dân tộc có trên mặt đất mà ta vẫn lấy làm không, đứng trên mặt đất mà ta vẫn lấy làm bi, thời còn xấu hổ gì bằng!

Trông hai gương ấy, trông cùng độ khiến cho ta trông nước hơn trong mình, vì bởi nước do là ta đó! Biết rõ được cái chủ-nghĩa làm người, thời không gì bằng năm tay nhau để cùng chung hợp ý. Mà trước khi năm tay - không nói ai cũng biết - phải dẹp-tánh tật-đồ. Ấy vậy cái tánh tật-đồ, ta nên tìm-kim phương nào mà trừ-diệt hẳn đi?

Ta nên cứ khuyên con người bỏ tánh tật-đồ, hay khuyên bỏ tánh tật-đồ, hay khuyên bỏ tánh tật-đồ, chẳng? Không! không phải! vì nếu thế thời chẳng khác nào như bảo người đừng bán rượu cho

HÀI ĐÀM

Trâu vớ heo

Trâu cả ngày thong ngót việc, hết kéo đến cây. Một bữa nhàn một quả mới phân rân rằng. Càng một loài thú, cớ gì chủ chẳng xét công, bắt làm ngụy đến tôi, còn heo thì ăn rồi nằm, dường vọc quanh nam vừa lộ an thời chủ vẫn lấy làm lo rầu đôn bực. Công cang ta như thế, thong ra trò gì.

Vừa ngày sau, chủ chỉ có dịp nên bắt heo ra giết, để lấy thịt làm một bữa tiệc no say. Lúc bấy giờ heo la hét vang ọc, nhưng chủ cũng không tha.

Trâu đứng gần trông thấy thế bên chuôm - chim cười rằng: "Ta đã trách lầm rồi. Ấy mới biết đời phải lao-dộng hằng ngày mới sống được. Ai làm việc mà ăn rồi đứng vọc thì phải chết sớm không sao cưỡng lý trời được. Đời dụng ta là vì công cang, mà đời dụng họ là vì mĩ-thật đồ thời! Họ bỏ ăn mà đời lo sáu ấy là đời chỉ tiếc vì cái bụng của họ."

Họ sinh ra như thế, thật đáng khinh bỉ thay!!!

Nhã-Dời

VĂN UYÊN

Bưu: Đặng-thi-Cưu dila Hương-lên nhập trường Nữ-học-Đường (Saigon)

Gạt lấy sáu, em hãy bước đường, Ngâm thì tiền biệt dạ thon-von.

Yên lòng "Nữ học" chuyên từng-dực, Đục kẻ gia-định tiếu đóm-dương.

Cật-nghĩa chàng tây năng Nhượng(?) Pháp, Nàng khàn phải vịn gài Giang-Đông.

Nhưng lời vàng dĩa ngai lấy, Nợ nước ơn nba mang nui sông.

Ngũ-Dạng-huê-Vệ Canai (Cánthi) Nguyễn-ba-Dông thi tiền.

Nhược là Nhược-An, (Jeanne d'Arc)

chúng say, chẳng bao giờ là công-hiện. Vậy muốn cho được bổ-ích, trước nên khuyên người đừng uống rượu là hơn.

Khuyên người đừng uống rượu, chính là bảo người bỏ thói nào-lòng, cứ cố chuyên-gân để ngày về được thỏa-mãn cái hi-vọng mình, thì là khỏi uống cái kíp sinh-mình vậy.

Trương-quang-Tiền

Phải cần dưỡng tánh | Chính hai con mắt lại!!

Người ta lúc nào cũng cần phải có lao-dộng, thời lúc nào cũng cần phải có nghỉ-ngơi. Lao-dộng quá mà không nghỉ-ngơi thời sinh ra bệnh hoạn, mà nghỉ-ngơi quá lại không lao-dộng thời cũng bệnh-hoạn. Dành rằng: con người mà bệnh hoạn rồi thời không gì lung-tung bực-bội bằng, không gì là khổ-lòng ực-ực hơn nữa.

Ngoài ra các cuộc-từu, sắc, tài, là những tâm-vách nó vây phủ chẳng lối bao nhiêu là người trí-kẻ-ngu, thời hằng không bán đến; đây xin nói về mấy lối chơi như đá-banh, đánh-dân, đấu cờ làm thì, họa-san thủy, đây mới thật là lối chơi có phong-thú mà rất là tiêu-khiển thời giờ. Các lối chơi như thế, đã có từ bao giờ rồi, không phải đời mới có, hay, mà chắc mọi người ai cũng biết. Buổi này thiên hạ cạnh tranh âm-âm, có chen nhau trên kíp sống, tưởng cả mùi hôi-nước-mắt, quên sự-lao-ực hằng ngày, cớ mà nhiều hiệu-báo thường kêu-rang: thời buổi này ngâm-thư-rong đối là một cuộc-hư-truyền, không còn thích hợp vào đâu nữa.

Vâng! dành rằng: giữa cái phong-trào đấu-tai-đấu-lực, đấu-cả-từ-dân thời con người sống bằng gạo-châu-củ-quế, chớ không phải sống bằng cấp-trạm, cấp-loại được. Nhưng chắc các ngài vì nhiệt-làm với vận-mạng quốc-dân quá mà thành ra nói thế, thiết-tưởng còn có chỗ quá-dân-chẳng...?

Vả lại trước kia có nói rằng: con người đã lao-dộng thời cần có lúc nghỉ-ngơi. Mà tính cách mỗi người một khác thời cái phong-thú của mỗi người cũng một-nhau-dấy-mà khác-nhau, không ai giống ai, mà cũng không ai được có quyền ép-tuộc ai. Nhưng dẫu ngâm-thi chỉ để di dưỡng-tinh-tánh người trong lúc nhàn-rãnh, thời tưởng cũng không quan-hệ gì. Làm người không biết làm thì, không biết cái gì từ-thi-thăm-thi-ra làm sao, mà trở lại kích-bác thì, ấy cũng là một điều-chướng-dị.

Vậy xin phân-tắc-rằng: ngâm-thi, họa-thi, rong-rời... mà không đến nỗi mất cả thì-giờ, thời cái sự-ngâm-ấy, họa-ấy, rong-ấy... chẳng đến nỗi hại về sinh-lý, mà lại ích về thân-thể. - Đón như đánh-dây-dân, đấu-nước-cờ, về sơn-thuý... như sinh-quí-thích-chi, miêng-rằng cái sở-thích không-phương-nại-đến-mình, thời cớ-tội-gì-mà-lao-dộng-hoài-đến-không-cho-kịp-thờ.

Đời biết được việc gì thời nên tìm-biết, càng-biết-càng-hay; nhưng cớ-sao-cho-sự-biết-ấy-đừng-vượt-cả-luân-lý, chẳng đến bại-phong-tục, không-khó-bại-thần-thể, thời lẽ-nào-lại-dánh-kích-bá-một-cách-nghiêm-khắc-như-thế. Thời thói-nghe-chơi-cũng-làm-công-phu, hưởng-chi-cái-chủ-nghĩa-thơ-là-một-cái-chủ-nghĩa-rất-hoạt-bác-cao-thượng, liêm

CÔNG-TRƯỜNG-QUANG-TIỀN-SINH. - Cứu-tiên-sinh-an-cư. Mới-rồi-tiền-nữ-được-tiếp-đọc-lời-vàng-lá, ông-lại-quá-yêu-đến-gái-quê-mùa-đấy; nên-cũng-nói-luận-một-ngôi-vu-dối-với-độc-giá-từ-An-hà. Thiết-tưởng-may-ra-nhây-sau-còn-có-cơ-quang-nào-càng-đặc-biệt-của-văn-hào-càng-xét-hổ-đỏ-nói-lại-cho-ta-nong-ná-châu-tất-cái-trách-nhiệm-rất-là-thanh-cao-của-ta-thêm.

Thưa-tiền-sinh, dân-xa-xuôi-sông-chợ-tiền-nữ-không-có-phước-gặp-tiền-sinh-một-khi-nào, nhưng-tình-khí-vẫn-khéo-bện-bò, làm-cho-cái-ở-đoan-chánh-của-tiền-cử-sợ-ợ-vợ-vào-mỗi-cảm-tình-của-tiền-sinh. - Để-dám-quá-trở-màu-văn-minh, hoặc-lời-lẻ, hoặc-thờ-từ-cổ-chước-thoán-là-người; mà-thì-tự-do; mà-khiến-chúng-choanh-miệng-chê-đề. Hỡi-ra-đề-rơi-bóng-ogh-ogh-ngờ-ngờ-cho-bạn-đồng-hội-chung-thuận? Tuy-nhiều-tiền-nữ-ghe-phơn-quên-mình-là-gái, cất-bởi-tâm-ly-rất-lối-nghech-với-cái-quang-sắc-tân-thế-giới-của-Việt-Nam-ta.

Đã-quyết-rằng-tha-đổ-trắng-là-sinh, hơn-rước-bài-lai-cáo-nào-mà-từ-tưởng-rằng-rút-quàng-xiêu-xả-của-người. - Cớ-sao-số-229-xuất-hiện-ngày-15-Septembre-này, lại-có-cu-"Thôn-Cử-Lên-nào, đã-vào-đồng-mây-vòng-màn-nhiệt", viết-nên-ha-chữ-nặng-nặng-chưa-cay-thuỷ-ma-ngân? Thoán-quả-ngó-dầu-cầu-chuyên, hay-có-cớ-lich-thương-phong-bại-tục-mới-hiện-ra-ở-chợ-nỏ-làng-mở-rời-khách-lo-dời-cây-báo-rơi-lấy-giỡn? Chứng-duyệt-đầu-dôi, tiền-nữ-trót-ba-lần-nhảy-mũi, bởi-văn-cu-Thôn-Cầm-dọc-thật-có-mùi; mùi-ấy-chẳng-kém-gì-khỏi-pháo-vậy! Bài-bát-người-nghe-tôi-gắt-gao-quá, độc-địa-quá; hại-nội-rốt-ra-rối-van-của-cu-chỉ-còn-xót-cái-xát-trơ-trơ-không-có-tẻo-teo-thứ-vì-nào-cả!!

Nghe-dầu-dậy-rầy, Trương-quang-tiền-sinh-dã-sấm-sáng-cái-giờ-được-chứa-thì-bài-bư-hồng, thì-bất-cử-là-ai, nếu-không-lòng-vừa-nước-giúp-dân, chỉ-mong-lấy-bảo-làm-tưởng-bao-chưa, cũng-trường-ác-cho-phương-tư-lợi-tư-kỳ-mất-thù-đố-nhau; tưởng-Tiền-sinh-chẳng-lẽ-quên-non-sống-nghĩa-vụ, mà-dã-cả-xướng-lờ-rối? - Phương-chi-cu-Thôn-Cầm-dậy, từ-bao-giờ-đến-bây-giờ, tiền-nữ-chưa-một-lần-trông-thấy-cái-cao-danh-của-cu; nếu-nung-chàng? Mà-lại-soi-lờ-báo-dã-xuất-bản-quá-ba-trắng-hồng-vạch-dòng-muóc-tây-so-từ-chữ-lượng-từ-câu-dăng-công-kích-người??

- Chán-ngay-toàn-người-ngắt-ngưỡng-giữa-xà-bởi, chưa-từng-cổ-vững-tay-là-bạc, sợi-neo-thấy, được-vượt-khỏi-hề-

rằng-ta-chưa-thấu-dao-được-cái-bôn-thơ-là-phải-hơn, chớ-đừng-bảo-rằng: thơ-không-còn-thích-hợp-với-thời-huân-này-nữa, mà-tự-lấy-làm-khinh. Vì-chưa-nghe-ai-nói-đến-cảm-ký-họa, nên-không-là-quá-buồn.

I. Q. Tiền

